

בס"ד. ש"פ וישלח, י"ד כסלו, ה'תש"ו
(הנחה בלתי מוגה)

וכל בניד לימודי הרי"ו, ופירשו מפרשי התנ"ך שלימודי הרי"ו היינו תלמידי הרי"ו, תלמידי המקום ב"ה, ועלהם נאמר בהמשך הכתוב, ורב שלום בניד, שהשלום של בניד (שהם תלמידי הרי"ו) יהי הרבה מאד, וכן הוא גם בפירוש התרגום, וכל בניד אלפיך באורייתא דהרי"ו וטגי יהי שלם בניד, ולא עוד אלא שימשיכו ענין השלום גם בעולם, כדאיתא בסוף מסכת ברכות, תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר, וכל בניד לימודי הרי"ו ורב שלום בניד, א"ח בניד אלא בוניד, וצריך להבין, מהו ענין לימודי הרי"ו, אלפיך באורייתא דהרי"ו דקא, הלא הכל יודעים דהתורה היא תורה הרי"ו, ומה בא להשמיענו בזה דאלפיך באורייתא דהרי"ו, וכי יש תורה, שאינה תורה הרי"ו, שלא אמר באורייתא דהרי"ו, ונס צריך להבין, דלכאורה, מלשון הכתוב, וכל בניד לימודי הרי"ו, ורב שלום בניד, אין הכרח שמוזכר אודות תלמידי חכמים שהם לימודי הרי"ו דאלפיך באורייתא דהרי"ו דקא, דהנה, דרשת חז"ל שתלמידי חכמים שהם לימודי חכמים בעולם, שנאמר כ"ו אל הקרי כ"ו, גלמוד מתכת בניד חב, וראי לזה, מתניקוד דאל הקרי בניד (במק"ץ), ולא א"ח בניד (כפ"ח), שמזה מוכח, שהלימוד הוא מתכת בניד חב, שהיא בקמץ, ולא מתכת בניד חא, שהיא כפתח (שהרי ככתוב נאמר וכל בניד גוי ורב שלום בניד), ובע"כ ראי לזה, מהכיל שהוכח כש"ל⁴, שהלימוד דאל הקרי הוא מיוחד דקא, דמאחר שנאמר ברישא וכל בניד לימודי הרי"ו, חיי די נמספיק שיאמר ורב שלום, ומכפל הלשון ורב שלום בניד, למדים אל הקרי בניד אלא בוניד, וא"כ, הלימוד הוא מתכת בניד חב, שהיא המיוחדת, וכינוי שבניד חב קאי על תלמידי חכמים שמרובים שלום (ורב שלום בניד, קאי בניד חא, על כללות ישראל

- 1) ישעי' נ"ד, יג.
- 2) מצ"ע ומצ"ד.
- 3) בכל הבה לקמן ראה ד"ה וכל בניד שנת תרפ"ט — ש"פ ויצא, קריאת החזן שיי לחזרה, וביים ב' יושלו לילה על החזן מא"ל ביישוב י"חמ"מ תלמידי" בוארשא (סה"מ וראה אנציקלופדי תלמודית ח"ב מערכת אל קונטרסים ח"א טו, ב ואילך. סה"מ תרפ"ט ע' הקרי.
- 4) חלק חשבשכ"פ כלל אל הקרי (חג, ב).
- 5) ואלך, וראה גם אודות נ"ד ח"ב ע' חתג, ד"ה פיה בשלום חגיג' (סה"מ תרנ"ט ע' קמב ואילך). תשי"ד (סה"מ תשי"ע ע' 66 ואילך).
- 6) שנת תרפ"ט — ש"פ ויצא, קריאת החזן שיי לחזרה, וביים ב' יושלו לילה על החזן מא"ל ביישוב י"חמ"מ תלמידי" בוארשא (סה"מ וראה אנציקלופדי תלמודית ח"ב מערכת אל קונטרסים ח"א טו, ב ואילך. סה"מ תרפ"ט ע' הקרי.

ב) ולדברין זה צריך להבין תחילה כללות הענין שעל ידי התורה נעשה שלום בעולם, שהרי"ע השלום בין הקב"ה ובין עולמו, ולכן נקראת נוסח ישראל בשם שולמית כמ"ש שופי שופי השולמית, ואיחא במדריש, אומה שעשתה שלום בניו וכיון עולמי, שאילו לא קבלה תורה הייתה מחזירי עולמי לתוהו ובהו, היינו, שקיום העולם הוא ע"י התורה. וכמו שהוא בכללות העולם, כן הוא גם בנארי"א בפ"ט, שהכריכה בכל עניני הגשמיים, תלוי כלומר התורה, כמארי"ל, כל העוסק בתורה, נכסיו מצליחין לו, וענין זה קשור גם עם שאר הפירושים במדריש הנ"ל, בהעשם שכנס"י נקראת בשם שולמית. ודנה, בפסוק הנ"ל כתיב, שופי שופי השולמית, שופי שופי ונחוה כן, מה חזו בשולמית, במחלת המתנים, ואיחא במדרישי ד' פעמים כתיב כאן שופי שופי, כנגד ד' מלכיות ששולטין בישראל, וישראל נכנסין תוך ידהן בשלום ויצאין לשלום והיינו, שפסוק זה קאי על זמן הגלות, שאז עומדים בניו בריבוי נסיונות מתוך מס"ג, כפי שממשיך במדריש, שאומות העולם אומרות לישראל על שופי שופי שופי שופי אלפים, ומשלמין לו (שאתם משלמין נפשותיכם לוי), שעל שם זה נקראים שולמית, ועל זה אומרים אוד"ע לישראל, שופי שופי השולמית: נאך וואס דארפסט איר שטיין מיט א מסירת נפש, שופי שופי, מאחרי המקום, שופי שופי אליינו¹⁰, בואי"ו לכם אצלנו, ואנו ממנין אתכם דוכסין וכו', וישראל משיבים להם, מה חזו בשולמית, במחלת המתנים, כלום יש בכם כח לתח לנו מאותה המעלה שוכסינו, מחנה ישראל ומחנה מלאכי השרת¹². והיינו, שכשתע מ"ח (כסיני) היו ב' מחנות (מחלת מתנים), המחנה דישראל, כמ"ש ויחן שם ישראל כנגד ההר, והמחנה דמלאכי השרת, כמ"ש וירד הרי"ו על הר סיני, וירדו עמו מלאכי השרת¹⁵, ויש להוסיף בהשכיחה דמחנה ישראל ומחנה מלאכי השרת, זה

- שי"פ וישלח, י"ד כסלו, ה'תש"ו**
- 1) ש"פ וישלח, י"ד כסלו, ה'תש"ו
  - 2) ש"פ וישלח, י"ד כסלו, ה'תש"ו
  - 3) פיה בשלום שבתורה
  - 4) ד"ה גם ד"ה פיה בשלום שבתורה
  - 5) ש"פ וישלח, י"ד כסלו, ה'תש"ו
  - 6) ש"פ וישלח, י"ד כסלו, ה'תש"ו
  - 7) ש"פ וישלח, י"ד כסלו, ה'תש"ו
  - 8) ע"כ ע"כ, ב.
  - 9) פי' מחדש, וראה גם ב"ח פ"ק, א ואלך יחד יט, ב.
  - 10) תובא ברי"ה וכל בניד תרפ"ט ס"ב: ואלך יחד יט, ב.
  - 11) ש"פ וישלח, י"ד כסלו, ה'תש"ו
  - 12) כ"ה הלשון ברי"ה וכל בניד תרפ"ט.
  - 13) ש"פ וישלח, י"ד כסלו, ה'תש"ו
  - 14) ש"פ וישלח, י"ד כסלו, ה'תש"ו
  - 15) פריש"י עה"פ.

מ"ש במדרש, בד' הדבר תלוי, דכתיב, יפתח הוי' לך את אוצרו הטוב, כ"י הענין ויראת שמים, שהוא פתח אוצרו הטוב, הוא בידו של אדם, כמאד²², הכל בידו שמים חוץ מיראת שמים, ופרש"י, את זו מטר בדרו של אדם, ונתן לפניו שני דרכים, והוא יבחר לו יראת שמים, ומקרא מלא דבר הכתוב²³, ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע גוי, ובחרת בחיים, אמנם, הגם שהיא בחירה הפשוטה, מ"מ, הנה כאשר תאדם אמר כבוד טוב וחיים, אז מסייעים לו מלמעלה, כדרשת חז"ל²⁴ על הפסוק²⁵ אזוה גם מ"ש וכחרת בחיים, כפירוש רש"י, אני מורה לכם, שתבחרו אותן, וזהו גם מ"ש האומר לכנו, בחר לך חלק יפה כנחלתי, ומעמידו על בחלק החיים, כאדם האומר לכנו, בחר לך חלק יפה כנחלתי, ומעמידו על חלק היפה, ואומר לזאת זה ברור לך. וכפי שאמר רבינו הזקן²⁷ דמ"ש ובחרת בחיים, עצה טובה קמ"ל, והוא מסייע להבא לטהר, ותבונת בזה²⁸ דהאחריות ובחרת בחיים הכתובים בחזרה, הן עצמם הם טויע להאדם המסתכל בהם, ומחכב אותיות החזרה, וזהו בד' הדבר תלוי, שבכיון של אדם, לערור מדת היראת שמים, שבוטח הוא פותח את האוצר העליון להשפיע רב טוב.

ג) ודענין הוא, דהנה כתוב²⁹ עשרה עשרה הכף בשקל הקודש, ועשרה עשרה, הם, עשרת הדברות ועשרה מאמרות³⁰, והעברתה היא להמשיך עשרת הדברות בעשרה מאמרות, ועל ידם גם בעולם. דהנה אמרו רז"ל³¹, בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא כ"י ליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימים העולם שנברא בעשרה מאמרות, ותענין בזה, דמאמר אחד הוא ספרת המלכות³² שבה כלולים כל הספירות, והנה שבמאמר אחד יכול להבראות, דלכאורה, הרי צריך להיות כל פרטי הברואה, מיהי אור עד נעשה אדם, ואין יכול כל זה להבראות במאמר אחד, אלא שמאמר אחד, הוא ספירת המלכות שבה כלולים כל הספירות, ולכן ה"י יכול להבראות גם במאמר אחד. ואעפ"כ נברא בעשרה מאמרות, כ"י, הספירות כמו שהן כללות במלכות, הרי הם בהעלם, ולכן נברא בעשרה מאמרות, כפי שהם בגלות.

- (28) נשא י, פז, ויראה גם סה"מ תר"ש עי קפו ואילן, ד"י"ה שלום רב כסה"מ תש"י עי קפו ואילן.
- (29) דה"צ יא, ב.
- (30) אבות ויש פ"ח.
- (31) מדרש שמותא לאבות שם.
- (24) זכבים ל, טו"ט.
- (25) שבת ק"ד, א.
- (26) משלי ג, ל"ד.
- (27) חובא ב"ה וכל בניך תגיל פי"ב.
- (28) תרפ"ט ע"י (74).
- (29) קונטרסים שם י"ג, ב, תרפ"ט ע"י (74).
- (30) מדרש שמותא לאבות שם.
- (19) תרומה כה, ז.
- (20) ראה של"ה ט"ז, א, ר"א, א, שבת, ב.
- (16) במד"ב פ"ב, ג.
- (17) שם, יו"ד.
- (18) כ"ה הלשון ב"ה וכל בניך תגיל.
- (21) תולדות כה, כח.
- (22) תבא כח, יב.
- (23) ראה ברכות לג, ב.
- (16) במד"ב פ"ב, ג.
- (17) שם, יו"ד.
- (18) כ"ה הלשון ב"ה וכל בניך תגיל.
- (21) תולדות כה, כח.
- (22) תבא כח, יב.
- (23) ראה ברכות לג, ב.

לזה, ע"פ מ"ש במדרש¹⁶, בשעה שנגלה הק"ב על הר סיני ירדו עמו כו' מלאכים, והיו כולם עשויים דגלים דגלים, כיון שראו אותן ישראל שהם עשויים דגלים דגלים, התחילו מתאווים לדגלים, ואמר להם הקב"ה, דיריכם שאני ממלא משאלותיכם, ואמר למשה לך עשה אותם דגלים, כמו שנתאוו, והנה שסוד הדגלים הוא כנגד ד' החיות שסובבות לסאת¹⁷, ועוד פירוש במדרש, בהטעם שכנסת ישראל נקראת שולמית, אומה שללום חי העולמים שוכן בנייהם¹⁸, והוא כמ"ש¹⁹, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד²⁰, דכא"ו מישראל, הוא מכוון לשכנתו ית', וכ' פירושים אלו קשורים ושייכים זל"י, כ"י, מצד זה ששלום חי העולמים מתהלך בקרבם, ונשעין זה החתול כמ"י, כאשר וירד הוי' על הר סיני, שאז היו מחנה ישראל ומחנה מלאכי השרת יחדית, לכן עומדים בני ישראל במסדרות נפש, ומשלימים את נפשותיהם להקב"ה, ומזה מובן, גם כנוגע להפירוש²¹ ששלום שעתה שלום שלום וכ"י עולמי ע"י שקבלה חזרה, שזהו"ע חלומי חכמים מרבים שלום בעולם, היינו, שלומי החזרה הוא באופן שניכר כלומי החזרה, ששלום חי העולמים מתהלך בקרבם, והם משלימים לו נפשותיהם, שענין זה הוא ע"י הלימוד ביראת שמים כו', וע"י דקא, נעשה שלום, כ"י הקב"ה וכ"י עולמו.

- (16) במד"ב פ"ב, ג.
- (17) שם, יו"ד.
- (18) כ"ה הלשון ב"ה וכל בניך תגיל.
- (21) תולדות כה, כח.
- (22) תבא כח, יב.
- (23) ראה ברכות לג, ב.
- (19) תרומה כה, ז.
- (20) ראה של"ה ט"ז, א, ר"א, א, שבת, ב.
- (16) במד"ב פ"ב, ג.
- (17) שם, יו"ד.
- (18) כ"ה הלשון ב"ה וכל בניך תגיל.
- (21) תולדות כה, כח.
- (22) תבא כח, יב.
- (23) ראה ברכות לג, ב.

וידור וכתיב³² אלה תולדות השמים והארץ בהבואם, תולדות מלא כתיב³³, ועולם על מלאו נבוא³⁴, שה' מאיר גילוי אלקות בעולם, כמ"ש³⁵ באתי לגוי אחותי כלה, ודרשו חז"ל³⁶ לגוי לננוי, למקום שה' עיקר בתוליה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, אלא שע"י חטא עה"ד ושאר החטאים סלקו כביכול את השכינה למעלה מז' רקיעים, ואח"כ עמדו צדיקים והורידו את השכינה למטה, אברהם הוריד את השכינה מרקיע ז' לוי וכו', עד שבא משה שהוא שביעי לאברהם, וכל השביעין תביעין³⁷, והוריד, השכינה מרקיע הא' למטה בארץ, כמ"ש במ"ה וירד הוי' על הר סיני. וע"י כללות העבודה בקיום התורה ומצוות הוי' לעמיר לכוא תולדות מלא, שהוה מ"ש³⁸ אלה תולדות פרוץ, מלא כתיב³⁹, כיון שבביאת המשיח, שהוא מבני בניו של פרוץ, הוי' גילוי אלקות בעולם כמו בשעת הכריאה שעולם על מילואו נבוא. והה"ע שצדיקים מקיימים את העולם שבבוא בעשרה מאמרות, שע"י עבודת הצדיקים (כללות בני"י) כמשך כל זמן עבודת הפירוים בכלל, וכמשך כל זמן הגלות כפרט⁴⁰, פועלים (שלעתיד) לכוא הוי' גילוי אלקות בעולם כמו שעולם על מילואו נבוא, בעשרה מאמרות, שה' הגילוי דכל העשר ספירות.

ד) אמנם כדי שע"י עסק התורה ימשך גילוי אלקות בעולם, צריך להיות עסק התורה בביטול ויראה דוקא. והענין כזה, דאף שעסק התורה צריך להיות בהשגה והבנה, שישגי לשכלו, שזהו עיקר מצות תלמוד תורה⁴¹, וכמו"כ בעסק המצוות צריך להיות צוגעטראגן אל פירטי הרצון, שהוי' יודע⁴² שההפרש בין רצון לחכמה הוא, שבחכמה הנה גם כאשר חסר איהו פירט הוא ג"כ מהות החכמה, משא"כ ברצון כאשר חסר פירט איהו הוי' אינו רצון זה כלל, ומשום זה צריך להיות קיום המצוות מתוך צוגעטראגענקייט לקיימן כפי פירטי הרצון דוקא, מ"מ, הנה כללות הגישה (דער צוגאנג) ללימוד התורה וקיום המצוות, וגם בשעת לימוד התורה וקיום המצוות גופא, צריך להיות ביראה וכיטול דוקא. ויזכר

- (42) ראה תניא רפ"ז.
- (43) דאה מג"א א"ח ט"ז סק"ב. ה"ל ת"ח תשי"ד ש"פ ע' 74.
- (34) בראשית ב' ד. וראה בכ"ז סה"ט.
- (35) ראה שמוני"ר פ"ל ג.
- (36) ב"ל פ"ד, ג.
- (37) שה"ש ה' א.
- (38) ב"ר פ"ט, ז. שהש"י עה"פ.
- (39) וק"י פכ"ט, יא.
- (40) ורח' ד, יז.
- (41) ב"ר פ"ב, ג. שמוני"ר שם.

וביראור הענין, דהנה כל השפעה צ"ל ע"י עשר בה' דוקא, וכמו בהשפעת השכל מרב לתלמיד, שתחילה ישנו (קודם) ההשכלה שרוצה להשפיע, שהוי"ע החכמה, וראח"כ צריך ללהבנות בנקודת ההשכלה שתבוא כפרטי הענינים כו', שהוי"ע הבינה, וגם צריך להיות לו ענין (האהבה וחסד) שהוי' כללות ענין ההשפעה הוא מצד האהבה. אמנם מצד מדה האהבה לבדה אפשר שתהי' החשפעה יותר מכפי מדה המקבל, ולא יוכל לקבל כלל, ולראת צ"ל מדה (הגבורה והצמצום), למדוד את השכל עד כמה שיוכל לראת לקבל. אמנם מצד הגבורה לבדה, אפשר שהצמצום דהי' יותר מדאי, לזאת צ"ל מדה (התפארת), שהיא המוצע בין חסד וגבורה, ולא זו בלבד שהיא ממוצע בין חסד וגבורה, אלא עוד זאת שהיא כללות מדה החסד ומדה הגבורה, ומצד מדה התפארת תהי' ההשפעה באופן שיהן לו כל מה שרוק יוכל לקבל. וכיון שכוונת המשפיע היא שהמקבל יצמו יוכל להיות משפיע, הנה לזה צ"ל גם מדה (נצח דהוד) שהוי"ע כליות ירענות⁴³ איך להשפיע לו, באופן שהי' אח"כ בעצמו משפיע. וכן צ"ל (מדת היסוד) שהוא התקשרות המשפיע בהמקבל, וגם שההשפעה תהי' בתלמידות. ונוסף לזה יש גם שטח המקבל בהמשפיע, שהוא ספירה העשירית, ספי' (המלכות) בהמשפיע. והנה, כל בחינות אליו, ישנם גם בהמקבל, אמנם כמו שהם בהמקבל, וגם כמו שהם בשטח המקבל שבהמשפיע (שגם שם יש כל כתי' אלו), הם בהעלם, והחו שבמאמר אחד יכול להבראות, ומצד ספירת המלכות שכלולים בה כל הספירות, הוי' אפשר להבראות אמנם להיות שבספירות המלכות, כלולים הספירות בתעלם, הרי אם היה ההתהוות מבהי' המלכות בלבד, לא הי' יכול להיות גילוי אלקות בעולם, ולכן נבוא העולם בעשרה מאמרות, כפי שהספירות הם בגילוי, כדי שיוכל להיות גילוי אלקות בעולם, והחו ליחן שכר טוב לצדיקים שמקיימים את העולם שנבוא בעשרה מאמרות, דצדיקים הם כללות ישראל, כמ"ש ועמד כולם צדיקים, והם מקיימים את העולם שנבוא בעשרה מאמרות, כפי שהעשר ספירות הם בגילוי, כי עבודתם היא להמשיך עשרת הדברות בעשרה מאמרות, ועל ידם גם בעולם, שיהי' יהוי' העשר ספירות בגילוי בעולם, היינו, גילוי אלקות בעולם, שזהו כללות הענין שע"י העסק בתורה ומצוות ביראה שמים עושים שלום בין כללות הענין ובין עולמו.

- (32) ראה ברכות סא, א. ת"י תמ"ח (פה), ישי"ע ס, כא.
- (33) תניא אה"ק ט"ז (ק"ב, ב).

ה) וזהו וכל בניך לימודי הוי, ותרנונו דילפינן באורייתא דהויל, והיינו, שהתנוגים מפרש, שלומד התורה צ"ל (לא בשוה חו"ן, אלא), בביטול. היינו, שהארם הלומד יודע שהתורה היא חכמתו ודעתו ית', שזהו"ע דלפינן באורייתא (דהויל). ועי"ז נעשה קיום העולם, כמארז"ל⁵⁵ מאי דכתיב⁵⁶ ויהי ערב ויהי בקו"ן יום הששי, מלמד שדחנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימן כו', וכמארז"ל קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא, בר נש אשתל באורייתא ומקיים עלמא. דיש לומר, שאסתכל באורייתא, באשתכל באורייתא קאי על כ' אופני הלימוד-התשוב"כ והתשובע"פ, שבבש"כ גם עם הארץ, שלא ידע מאי קאמר, ויצא י"ה מצות ח"ה, ולזה מספיק אסתכל באורייתא, משא"כ בתשובע"פ צריך להיות הכנה והשגרה, ולזה ותרשבע"פ, שזהו"ע חתן וכלה שבחורה, דחתן הוא תושב"כ ע"י תושב"כ צ"ל (אשתחזק באורייתא דוקא). וקיום העולם נעשה ע"י תושב"כ ותמוס אביך הוא תורה שבכתב, ותורה אמר הוא תורה שבע"פ⁵⁷, שע"י שניהם נעשה קיום העולם, וכמו"כ הוא ככא"א בפרט, שזהו טעם המנהג דמוסר אביך הוא תורה שבכתב, ותורה אמר הוא תורה שבע"פ, שיע"י אשר החתן בשבת שלפני חופתו קוראין אותו לתורה, היינו, שע"י התורה מקיימים החתן והכלה את העולם להיות המגלות כח הא"ס בלידת בנים עוסקים בחורה, דורו ישרים כווד⁵⁸. וחתן וכל בניך לימודי הויל ורב שלום בניך, היינו, שכאשר לימוד החורה הוא בביטול, שזהו"ע לימודי הויל, אזי נעשה רב שלום בניך, אל תקרי בניך אלא בניך, שכוונים את העולם ומרובים שלום בעולם.

59) מודש משלי עה"פ. וראה תניא
אמר"ק סב"ט (קנא, א). לקו"ת דרדשי שמע"ע
פתי, ב. ובהמ"מ לשם.
57) וחי"ב קסא, א.ב.
משלי א, ח. 58)
55) שבת פתי, א.
56) בראשית א, לא.
57) וחי"ב קסא, א.ב.
משלי א, ח. 58)

בהקדים הידוע שענין הישוה (היפך הכיטול), הוא המקור לכל המדות רעות⁵⁹. דמי שהוא מחשיב את עצמו והוא יקר בעיני עצמו, הרי תמיד טרוד הוא רק בעצמו, ועד שמצד חוקף הישוה שלו, נעשית אצלו כל מציאות הזולת, רק מה שהוא ממצע את מציאותו, וכדודע הסיפור⁶⁰ באיש אחד בעל צורה כו' שבא אל כ"ק אדמו"ר הצ"צ, והתאונן לפניו: מי טרעט אויף מיר אין ברהמ"ד, וכל מה שאני אומר ערשים להיפך כו', והשיב לו כ"ק אדמו"ר הצ"צ: ווער הייסט דיר מתפשט ויז דיר אין גאנצן ביהמ"ד אז וואו מען טרעט, זאלסטו מיינען אז מען טרעט אויף דיר, וטלים: כתיב⁶¹ יעזוב רשע דרכו ואיש און מהשבוהו, היינו, דכשם שיעזוב רשע דרכו והו דבר המוכרח, אשר בלא תשובה אי אפשר לגשת אל הקודש, וכמו"ש רבנו הזקן⁶², שאי אפשר לרשעים להחיל לעבוד ה', בלי שיעשו תשובה על העבר תחילה לשבר הקליפות, שהם מסד מבריל ומחיצה של ברזל המפסקת כו' כמוב"כ הוא גם דבר המוכרח שיעזוב איש און מהשבוהו, דאון הוא מלשון און (כחולם) שפירושו בתי, וכמו מרוב אונסים⁶³, והיינו שאיש און, הוא איש תקיף וחזק, וצריך הוא לעזוב מהשבוהו, שהו"ע הישות, איז זאג און איד וויל. ועד"ז בנוגע ללימוד התורה, שכאשר לימוד התורה אינו בידאח וכיטול אלא ממוד ישות, שחושב אשר כתי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה⁶⁴, שמכ"כ את החורה ומחודש בה כח שכלו והכמתו הוא, אזי יכול לבוא למעמד ומצב שלילמוד הוא רק להתייחד. או לקנטר כו', ועד שיכול לירד למטה יותר חו"ן, שע"י הידושו בחורה יתיר את האסור הח"ל, ועליו נאמר⁶⁵, ולרשע אמר אלקים מה לא לך לספר חוקי (כמו"ש אדמו"ר הזקן בהלכות ת"ת⁶⁶). ומובן, שבאופן כזה, הרי לא זו בלבד שאינו עושה שלום בין הקב"ה ובין עולמו, אלא אדרבה, שגורם הנפך השלום, כמאמר דו"ל, כל אדם שיש בו גטות תורה אמר הקב"ה אין אני והוא יכרלים לדור בעולם⁶⁷, והמהלך בקומה זקופה כו' דוחק רגלי השכינה⁶⁸. ולזאת צריך להיות עסק החורה בידאח וכיטול דוקא, ועי"ז ממשך גילוי אלקות בעולם, שהו"ע השלום בין הקב"ה ובין עולמו.

45) מה"מ תרנ"ד ע" כ ואילך. ובכ"מ.
46) הובא ב"ה וכל בניך דו"ל ס"ה.
(מה"מ קוטוסים ח"א יט, א. חופ"ט ע" 78).
47) ישע"י נתי, ז.
48) תניא פתיא.
49) ישע"י מ, כו.
50) עקב ח, יז.
51) תהלים ג, טו.
52) פ"ד ה"ג (וראה גם ומב"ם הלי תתי ריש פ"ד).
53) סוטה ח, א.
54) ברכות מג, סע"ב.